

88. møde

Tirsdag den 11. april 1978 kl. 13.00

Dagsorden:**1) Anden behandling af:**

Forslag til lov om ophævelse af lov om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse samt om ændring af militær straffelov [af Tastesen (S), Jørgen Junior (FP), Yvonne Herløv Andersen (CD), Gert Petersen (SF), Tove Jørgensen (DKP), Niels Helveg Petersen (RV), Mølgaard (DR) og Wilhjelm (VS)].

(Lovforslag nr. L 93).

2) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Udligningsskat m. v.).

(Lovforslag nr. L 179).

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af arveloven [af Jens Møller (KrF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 207).

4) Første behandling af:

Forslag til lov om afgift af mineralske olier og olieprodukter [af Ole Olsen (SF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 209).

5) Første behandling af:

Forslag til lov om afgift af papirmasse og varer heraf [af Ole Olsen (SF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 210).

6) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v. [af Ole Olsen (SF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 211).

7) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om vægtafgift af motorkøretøjer m. v. [af Ole Olsen (SF) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 78).

8) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om periodiske syn af motorkøretøjer m. v. [af Ole Olsen (SF) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 79).

9) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en energi- og ressourcefond samt et energi- og ressourceråd [af Ole Olsen (SF) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 80).

Meddelelser fra formanden:**Første næstformand (Grete Hækkerup):**

Medlem af folketinget *Erhard Jakobsen* har meddelt mig, at han på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov fra og med den 12. april 1978 samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Medlem af folketinget *Glistrup* har meddelt mig, at han på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov fra og med den 20. april 1978 samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Anden behandling af:

Forslag til lov om ophævelse af lov om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse samt om ændring af militær straffelov [af Tastesen (S), Jørgen Junior (FP), Yvonne Herløv Andersen (CD), Gert Petersen (SF), Tove Jørgensen (DKP), Niels Helveg Petersen (RV), Mølgaard (DR) og Wilhjelm (VS)].

(Lovforslag nr. L 93. Fremsat 15/11 77. Første behandling 1/3 78. Betænkning 6/4 78).

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Forhandling

Jørgen Junior (FP):

Her ved anden behandling kan det være rimeligt at gøre opmærksom på det spørgsmål nr. 5, der har været stillet af udvalget til justitsministeren, og som er optrykt med ministerens svar som bilag til betænkningen. Spørgsmålet var foranlediget af, at justitsministeren flere gange her i tinget har erklæret, at lov nr. 259 af 1. juni 1945, der med tilbagevirkende kraft straffer handlinger foretaget under anden verdenskrig, stadig er aktuel. Da denne lov som bekendt indeholder bestemmelser om dødsstraf, som der jo i vid udstrækning blev gjort brug af i efterkrigsårene, ville dødsstraffen i Danmark ikke blive totalt ophævet med det foreliggende lovforslag nr. L 93, såfremt dødsstrafparagrafferne i 1945-loven stadig kunne tages i anvendelse. Ministeren blev derfor i spørgsmålet bedt om at garantere, at de pågældende bestemmelser i denne stadig aktuelle lov ikke vil kunne blive taget i anvendelse.

I sit svar har ministeren endnu en gang bekræftet aktualiteten af den gamle lov, men samtidig fastslået, at han som justitsminister vil være indstillet på at ændre en eventuel dødsdom ved benådning. Da det er min opfattelse, at ingen fremtidig justitsminister efter dette svar vil kunne tillade sig at indtage en anden holdning, opfatter jeg svaret som udtryk for, at loven ikke længere kan bruges til at idømme dødsstraf. Den teoretiske mulighed, der herefter er tilbage, er ikke tilstrækkelig til, at det er nødvendigt også at få ophævet dødsstrafparagrafferne i den nævnte lov for at kunne sige, at der ved den forhåbentlige vedtagelse af lovforslag nr. L 93 er taget stilling til en principiel afskaffelse af dødsstraffen i den danske lovgivning.

En anden mulig konsekvens af det gentagne svar med hensyn til aktualiteten i øvrigt af 1945-loven kunne være at foreslå denne

ophævet, men jeg mener ikke, at dette er nødvendigt, i hvert fald ikke i forbindelse med dødsstrafforholdet, selv om man kan sige, det måske er uheldigt at opretholde en lov, der strider imod menneskerettighedserklæringen, såfremt loven virkelig stadig er aktuel.

Hvad der taler imod at stille et forslag om en sådan ophævelse, er egentlig nærmest, at det er svært at tage ministerens ord for pålydende. Forfatteren Erik Haaest – om hvem man i øvrigt kan mene, hvad man har lyst til – har påvist, at den danske regering kender opholdsstedet for de personer, der angiveligt stadig eftersøges. Dette er ganske vist af ministeren forsøgt sløret ved, at han ikke vil opgive navnene på de eftersøgte, ikke engang ved skriftlige henvendelser fra de pågældende selv til ministeren. Dette til trods for, at de tyske myndigheder, der har undersøgt de pågældende sager, har informeret det danske politi om, at de ikke har grundlag for at foretage sig noget. Ministerens stædige fastholden af 1945-lovens aktualitet kunne måske derfor begrunde en ophævelse.

Foreløbig er det imidlertid glædeligt, at det nu forhåbentlig i løbet af ganske kort tid kan fastslås, at det danske folketing definitivt tager afsked med begrebet dødsstraf i den danske lovgivning og dermed lever op til en international standard, som burde have fundet et foregangsland i Danmark for lang tid siden.

Knud Damgaard (S):

I den debat, der har været om dette forslag, er der mange, der har talt om, at holdningen er bestemt af, hvilken generation man hører til. Det er der nok en del om, men det er også farligt, hvis det er tilfældet. Der vil naturligvis blandt unge og yngre ude i samfundet være en hel del mennesker, der upåvirket af erfaringerne og uden ansvar for fremtiden kan tillade sig alene at tage standpunkt ud fra det, man fornemmer med udgangspunkt i egne oplevelser. Det bør ikke og det kan ikke gælde de parlamentarikere, der har pligt til at lovgive også ud fra hensynet til fremtiden.

Det er også indgået som et stærkt argument i den sag, der er til behandling, at det danske folk er et besindigt folk, et besindigt folk, som ikke lader sig ophidse til at begå

[Knud Damgaard]

voldelige handlinger. Jeg er enig. Det danske folk er et besindigt folk, men det er dog en kendsgerning, at store dele af et nok så besindigt folk lader sig påvirke og ganske naturligt også lod sig påvirke af undertrykkelse, vold, terror, tortur, henrettelser og den menneskelige nedværdigelse, der fulgte med koncentrationslejrold.

Jeg ville så gerne, hvis det i dag havde været muligt, fra denne talerstol have spillet et bånd, der kunne have været bevisførelse for, hvordan stemningen var i det folk, der oplevede den 5. maj. Jeg forstod meget vel, at det måtte afvises. Jeg forstod godt, at hvis jeg i dag havde fået tilladelse til at spille det bånd, der viste lynchstemningen i København og andre steder i landet den 5. maj, så kunne det næste ønske være gået ud på at få lov til at vise film eller spille grammofoon eller andet, når man ville underlægge sit standpunkt med dokumentation.

Jeg er alligevel lidt ked af det, og jeg mener i og for sig, at den generation, der ikke oplevede den stemning på sin egen krop, i hvert fald burde besøge frihedsmuseet og lytte til disse bånd, før man stemmer ved tredje behandling af dette lovforslag.

Det bånd, vi altså ikke fik hørt, er vidnesbyrdet om, at vi også i Danmark ville have fået de lange knives nat, hvis ikke modstandsbevægelsens folk havde kunne hindre det. Når det lykkedes, var det alene begrundet i løftet om, at der ville komme en lov, som ville sikre en retslig afklaring af besættelsestidens forbrydelser i overensstemmelse med det, man på det tidspunkt fandt var retfærdigt. Når man selv er en stærkt engageret modstander af dødsstraf, så er det naturligvis ikke morsomt at skulle tale for bevarelsen af en dødsstrafbestemmelse, men modstanden mod dødsstraf må dog under alle vilkår være modstanden mod, at der tages liv unødvendigt, ud fra et ønske om, at menneskeliv respekteres. Det må nødvendigvis føre til den konklusion, at kan dette ikke sikres fuldt ud, så må man hindre, at liv ofres i urimeligt og unødvendigt omfang. Det er det, der er kerneproblemet i denne sag.

Må jeg komme med en personlig beretning om 5. maj dér, hvor jeg oplevede den direkte. Vi måtte adskillige gange fra modstandsfolkernes side forhindre, at folk i lynchstemning myrdede de fanger, vi var på vej

med til politistationerne. Det er simpelt hen kendsgerningen om disse begivenheder.

Den bestemmelse, som nogle vil have ophævet, er efter min mening den mest fredssommelige bestemmelse, man kan tænke sig i fredstid. Den vil overhovedet ingen virkning have, medmindre vi igen skulle blive kastet ud i den ulykke, som krig og besættelse vil være. Jeg har med stor interesse lyttet til de retslærdes kommentarer til problemet. Jeg lagde mærke til, at professor von Eyben, stillet over for udsigten til myrderier i flæng, som det ville være tilfældet med de lange knives nat, anlagde det synspunkt, at så kunne man jo bare lovgive med tilbagevirkende kraft. Vi har undertegnet konventioner, som gør dette umuligt – rent bortset fra det amorske i det.

Jeg skal derfor under hensyn til uenigheden blandt retslærde og ønsket om at få oplyst det kriterium, man anlagde i Norge i denne sag, bede om, at sagen går tilbage til udvalget.

Glensgård (FP):

Når jeg tager ordet i denne sag, er det ud fra nogle af de betragtninger, som hr. Knud Damgaard også fremførte. Jeg tilhører jo en generation, der er født efter det tidspunkt, hvor dette folketing lovgav med tilbagevirkende kraft. Jeg ønsker ikke, hverken at jeg selv eller at fremtidige medlemmer af dette ting skal være pisket ud i en stemning, hvor de tvinges til at lovgive med tilbagevirkende kraft. Som hr. Knud Damgaard fremførte, har retslærde i dette land meddelt, at så kan man jo bare, hvis situationen ulykkeligvis nogen sinde skulle opstå, lovgive med tilbagevirkende kraft. Det er, som hr. Knud Damgaard sagde, umoralsk. Det er ufatteligt, at der er medlemmer af dette ting, der nu vil ophæve en bestemmelse med henblik på senere at indføre bestemmelsen igen med tilbagevirkende kraft, hvis det måtte være nødvendigt.

Det er klart, at hvis der nogen sinde ulykkeligvis skulle komme en sådan stemning igen, så er det en oppisket stemning, og det er forkert i en oppisket stemning at tage stilling til en lovgivning. Derfor har jeg også sammen med andre i min gruppe sagt, at hvis der skal indføres dødsstraf for terrorisme – og det mener jeg personligt – så skal

[Glensgård]

den ikke indføres, medens der er en terroraktion pågående i dette land. Den skal ikke indføres, medens stemningen er oppisket; den skal indføres, medens dette folketing er ved fuld fatning og uden den oppiskede stemning.

Med dette lovforslag tager vi ikke stilling til dødsstraf i al almindelighed, og det skal heller ikke debatteres, men jeg synes, det er rart at vide, at der er en bestemmelse i vor lovgivning, hvormod fremtiden i hvert tilfælde kan sige: vi vidste, den eksisterede, og vi vidste, hvad vi gik ind til.

Jeg håber ligesom hr. Knud Damgaard, at et flertal i dette folketing ikke vil opføre sig umoralsk. Jeg håber, at et flertal i folketinget vil komme til fornuft, og derfor kan jeg kun støtte den bemærkning, hr. Knud Damgaard sluttede af med, nemlig at sagen bør gå til fornyet behandling i udvalget. De mennesker, som på nuværende tidspunkt har givet udtryk for ikke at ville se på fremtidig lovgivning, som ikke vil se på fremtiden, vil forhåbentlig komme til fornuft. Jeg håber ikke, det bliver nødvendigt, at vi genoptager denne sag i folketinget. Det er højst tænkeligt, at jeg personlig vil blive kastet ud i noget, som jeg nødigt vil tage del i den offentlige debat om. Jeg tror, det er farligt at fjerne bestemmelsen i lovgivningen, og jeg har selv været med til at fremsætte et forslag, som vil indføre den, ganske vist i en anden relation.

Jeg håber altså ikke, at de medlemmer, som i øjeblikket vil støtte lovforslaget, er af den samme opfattelse efter en fornyet behandling i udvalget.

Mette Madsen (V):

Jeg skal kun ganske kort sige, at jeg til fulde deler de synspunkter, som hr. Knud Damgaard har fremsat heroppefra for et øjeblik siden. Jeg kan støtte hr. Knud Damgaard i hans argumentation for, at vi skal have en fornyet udvalgsbehandling. Jeg vil her navnlig henvise til de udtalelser, som retsudvalgets formand er kommet med i radioen her i weekenden. Jeg gør for god ordens skyld opmærksom på, at jeg taler for en del af venstres gruppe. Der er medlemmer af venstres gruppe, der vil stemme for lovforslaget.

Tastesen (S):

Som en af forslagsstillerne vil jeg gerne knytte et par kommentarer til de synspunkter, hr. Knud Damgaard har fremsat. For det første vil jeg gerne sige, at denne sag givetvis for mange medlemmer kan være et samvittighedsspørgsmål om, hvilken holdning man skal indtage til et princip som dødsstraf overhovedet. Jeg har respekt og forståelse for de bevæggrunde, som ligger til grund for de synspunkter, der er fremført af hr. Knud Damgaard, men alligevel må jeg advare imod, at man følger de synspunkter i 1978.

Hr. Knud Damgaard nævner, at det er blevet sagt i denne debat, at det kommer an på, hvilken generation man tilhører, når man skal vurdere disse ting. Der er ikke så forfærdelig stor aldersforskel på hr. Knud Damgaard og mig – vi er måske oven i købet næsten jævnaldrende – og jeg kender naturligvis den følelsesmæssige baggrund, den spændte situation osv., der var omkring besættelsen og besættelsesens ophør, og som lå til grund for den lovgivning, der blev gennemført i 1945 og blev bekræftet ved den lov fra 1952, som vi nu har foreslået ophævet.

Når hr. Knud Damgaard siger, at de unge skal føle et ansvar for fremtiden, så rører hr. Knud Damgaard ved noget meget centralt. Det er den næste generation, den generation, der kommer efter os, som har ansvaret for fremtiden, og de har ansvaret for den verden, vi lever i. Der er så megen umenneskelighed i verden, der sker så megen misbrug i kraft af lovparagraffer, som er indført tidligere, mange, mange forskellige steder i verden, at det må være rimeligt, når Danmark som nation vil tale med i internationale forsamlinger osv., at vi i hvert fald kan sige: vi viger tilbage for en lovgivning, hvor vi unødigt tager andre menneskers liv. Der kan være situationer, kamp på liv og død, der gør det nødvendigt, at man forsvarer sig. Men når et opgør er slut, når situationen er sådan, at man i givet fald kan isolere de mennesker, det drejer sig om, fordi de er faldet i unåde og bliver straffet herfor, så kan der ikke være nogen som helst rimelig begrundelse for, at man skal tage andres liv. Og det er faktisk det, det drejer sig om.

Hvis den unge generation skal gå ind i fremtiden, hvis vi som nation skal tale med, så er det altså vældig vigtigt, at vi har gjort vores eget standpunkt op i denne sag. Jeg siger det, til trods for at jeg selvfølgelig har

[Tastesen]

respekt for de bevæggrunde, der ligger til grund for det, hr. Knud Damgaard her har sagt.

Kerneproblemet er altså, at vi tager stilling til spørgsmålet principielt. Vi kender ikke den fremtid, som kan komme, hvis vi overlever en fremtid efter et opgør, efter en krig, efter en besættelse, eller hvad det kan være. Vi ved ikke, hvilke magthavere der i givet fald vil være under den retsproces, der i givet fald skal finde sted, men vi ved, at det vil være meget, meget nemt for disse magthavere, hvad enten det er venstreekstemister eller højreekstemister, hvis vi lægger tingene til rette ved en lovgivning, som er tilrettelagt under de nuværende forhold. Man kan misbruge en sådan lovgivning.

Det er muligt, at man på ny vil lave en lovgivning med tilbagevirkende kraft. Jeg kan ikke tro om mig selv, at jeg vil stemme for en sådan lovgivning – det tør jeg ikke sige noget som helst om i øjeblikket – men afgørende er, at vi ud fra nutidsforhold ikke giver os til at lovgive om en fremtidig, hypotetisk situation. Det vil jeg på det bestemteste advare imod. Jeg mener, vi bør gøre rent bord ud fra de forhold, vi kender i dag, ud fra det, der må bevæge vor samvittighed i mange, mange forskellige forhold. Det må være det afgørende grundlag for den stilling, som vi tager i denne sag.

Jørgen Junior (FP):

Vi lever i 1978 i en fredelig periode, i en periode, hvor man kan tænke sig om stille og roligt, hvor man ikke påvirkes af nogen form for oppiskede stemninger, af nogen form for utilsigtede ting, der gør, at man foretager sig handlinger, der er uovervejede.

Der er ingen tvivl om, at vi skal gøre det så vanskeligt som overhovedet muligt for fremtidige lovgivere og for fremtidige administratorer at legalisere drab. Det danske samfund må være kommet op på et niveau, hvor man ikke benytter drab som en afstraffelsesmetode. Det er det, vi skal tage stilling til. Det er det retfærdige princip, som har at gøre med moral, vi skal tage stilling til. Vi skal ikke gøre det så let som muligt for fremtidige lovgivere, som ønsker at følge det, som hr. Knud Damgaard kaldte for en lynchstemning. Vi skal gøre det så vanskeligt som overhovedet muligt. Vi skal endda stille dem

over for det meget, meget tunge og byrdefulde moralske ansvar, det vil være at bryde menneskerettighedserklæringen, at lovgive med tilbagevirkende kraft. Det vil nemlig tage tid, og det vil gøre, at tingene vil falde en lille smule til ro. Det vil gøre, at der er en chance for, at der vil være færre, som udsættes for den helt unacceptable afstraffelsesmetode, nemlig at man dømmer til døden.

Hr. Glensgård taler om, at det vil være umoralsk. Jeg synes, det er forkert at hæfte en sådan betegnelse på nogle mennesker, som ønsker at hæve det danske folks og det danske folkets moral. Efter min opfattelse vil det være umoralsk, hvis vi stiller en lovgivning til rådighed for dem, som på et eller andet tidspunkt måske får brug for det.

I øvrigt synes jeg også, hr. Knud Damgaard undervurderer den danske befolkning ganske enormt. Hvad er det for en nedvurdering også af modstandsbevægelsen at forestille sig, at man vil handle mod gældende lovgivning? Det er en nedvurdering af den danske befolkning, som ikke kan være rimelig. Det er muligt, at den indstilling fandtes engang i maj 1945. Vi skal ikke tænke på de historiske forhold – vi kan lære af dem – vi skal prøve at lovgive for fremtiden, og vi kan ikke legalisere mord. Vi kan ikke basere noget på, at en lynchstemning, en oppisket folkestemning, måske vil kræve det.

Jeg synes, det er meget, meget væsentligt, at vi netop er moralske, og at vi netop påpeger, hvilken umoral det vil være, hvis fremtidige lovgivere virkelig vil straffe med døden. Så skal de i det mindste udsættes for at måtte bryde menneskerettighedserklæringen, så skal de i det mindste måtte lovgive med tilbagevirkende kraft. De skal ikke slippe så let, som det vil være, hvis denne lov får lov til at blive stående. Dette lovforslag skal naturligvis vedtages, så at vi får den gældende lovgivning væk. Det er den eneste anstændige måde, Danmark af i dag kan opføre sig på i en fredssituation.

Annelise Gotfredsen (KF):

Jeg skal kun ganske kort sige, at vi har stor sympati for det, hr. Knud Damgaard har givet udtryk for i dag, og vi finder det rimeligt, på grund af både hvad der er sagt her i salen i dag, og hvad der er udtalt i pressen,

[Annelise Gottfredsen]

at forslaget kommer til fornyet udvalgsbehandling.

Tove Jørgensen (DKP):

Hr. Knud Damgaard henviser i dag til begivenhederne efter den 5. maj 1945, men det, der kendetegnede begivenhederne, var jo netop, at der ingen lynchninger skete, men at man afventede en lovgivning, som vi også i dag må forsvare, når man tager de forudgående historiske begivenheder i betragtning.

Jeg vil gøre opmærksom på, at hr. Knud Damgaard ikke tegner den samlede modstandsbevægelse med sine synspunkter, således som de er kommet frem i dag. Jeg skal blot nævne, at vores partis tidligere formand, hr. Knud Jespersen, som selv var mærket af Gestapos forfølgelser, og hvis nærmeste familie var blevet ramt af forfølgelser, gik ind for en afskaffelse af dødsstraffen.

Professor von Eyben siger i sin vurdering af det lovforslag, vi har fremsat, at hvis man ikke har en paragraf til rådighed, så er man nødt til hver gang at tænke sig om. Vi kan ikke med en lovgivning forhindre de lange knives nat, det er en illusion. Der er vel ingen, der forestiller sig, at nogen lovgivning ville kunne have forhindret massakren i Chile, og sådan vil det heller ikke være i en situation herhjemme. Det er altså ikke det, sagen drejer sig om.

Det, det drejer sig om, er at forhindre, at redskabet, dødsstraffen, allerede er for hånden, den dag nogle ville ønske at have politisk magt til at bruge den. Derfor bør dødsstraffen afskaffes i lovgivningen nu.

Mimi Jakobsen (CD):

Vi er i CDs folketingsgruppe delt i dette spørgsmål, hvilket vel er meget naturligt, eftersom det naturligvis må være et spørgsmål om personlig etik over for et synspunkt om, at man ikke ønsker at lovgive med tilbagevirkende kraft. Jeg skal ikke gå ind i de nærmere motiver for de to forskellige stillinger, vi har taget; de er stort set fremgået af debatten, som jeg ikke kan tilføje noget nyt. Jeg skal blot konstatere, vi nogenlunde er delt lige midt over.

Kirsten Jacobsen (FP):

Et af de synspunkter, som hr. Tastesen fremførte som begrundelse for at ophæve

dødsstraffen i den militære straffelov, var, at der var så megen umenneskelighed i verden. Det er jeg enig med hr. Tastesen i at der er. Derfor synes jeg, hr. Tastesen skulle overveje meget alvorligt, om man virkelig bevidst i en fredelig situation skal lave en ny umenneskelighed i den verden, som vi alle sammen gerne skulle leve fredeligt i. For efter min mening vil det være en grov umenneskelighed, hvis man ophæver dødsstraffen i den militære straffelov, når man samtidig forud for vedtagelsen hører fra retslærde mennesker og oven i købet fra hr. Tastesen selv, at de vil ikke afvise, at kommer man i en lignende situation, vil man handle på samme måde, som man gjorde i 1945: så vil man lovgive med tilbagevirkende kraft.

Jeg synes, det er rimeligt, at de mennesker, der forbryder sig imod landets love, i det mindste kender de love, som de forbryder sig imod. Det er dog udtryk for menneskelighed, hvorimod det efter min mening er ganske umenneskeligt at stille dem i en situation, hvor de måske handler i overensstemmelse med landets gældende lov, og bagefter, når de har foretaget handlingen, så fortæller man dem, at det synes man egentlig ikke om, og derfor lovgiver man således, at det, de gjorde, da de foretog deres gerning, ikke længere er i overensstemmelse med gældende lov. Det er efter min mening en meget, meget stor umenneskelighed, og jeg synes, det er så stor en umenneskelighed, at folketingset ikke burde gøre sådan noget – specielt ikke i en situation som den, vi står i i dag.

Til hr. Jørgen Junior kan jeg kun sige, at jeg synes, det er meget godt, at man har det humanistiske synspunkt, at det ikke er godt at slå nogen mennesker ihjel – det synes jeg bestemt heller ikke det er – men jeg kan ikke acceptere, at man har en teoretisk og efter min mening oven i købet naiv tiltro til fremtiden, når erfaringerne fra fortiden ligger på bordet og fortæller os de nøgne kendsgerninger. Jeg er enig med hr. Jørgen Junior i, at vi ikke kun skal lovgive på baggrund af fortiden, men vi skal lære af de erfaringer, fortiden har givet os. Det er grunden til, at vi skal stemme imod ophævelsen af dødsstraffen i den militære straffelov. Så har vi lært af fortiden, så har vi lært af vore erfaringer og af de nøgne kendsgerninger, og så bringer vi ikke et fremtidigt parlament i en så uværdig

[Kirsten Jacobsen]

situation, at det eventuelt skal lovgive med tilbagevirkende kraft.

Camre (S):

Enhver, der grundigt gennemlæser referatet af folketingets førstebehandling af dette lovforslag, vil kunne se, at der er ganske stærke forskelle i motiver hos forslagsstillerne; jeg tænker specielt på de udtalelser, der ved den lejlighed faldt fra hr. Tastesens side, henholdsvis hr. Jørgen Juniors side. Det er trøstende som socialdemokrat at konstatere, at der er sådanne forskelle, men jeg respekterer fuldt ud de bevæggrunde, som hr. Tastesen har til at udtale sig, som han gør.

Jeg hører jo ikke til den generation, der på egen krop har oplevet en krig og en besættelsestid, men jeg er alligevel gammel nok til at erindre de holdninger og stemninger, der var under denne besættelse og i tiden umiddelbart efter. Jeg er også gammel nok til at erindre en situation, da udenlandsk værnemagt bistået af danske håndlangere arresterede min egen far og førte ham til en koncentrationslejr.

Jeg mener, det er en helt forkert argumentation at sige, at vi skal lade den ungdom, der vokser op, påtage sig ansvaret for fremtiden og lade den blive klogere og bedre, og hvad det nu ellers var. Jeg mener ikke, at det folketing, den lovgivende forsamling, der sidder i dag, kan fralægge sig ansvaret for at lovgive og i dette tilfælde opretholde en lovgivning for en ekstrem situation. Jeg tror ikke, at det forhold, at vi har denne specielle paragraf, vil gøre, at det er lettere for en ny værnemagt, for en ny ekstrem udefra kommende fjende at straffe og dødsdømme danske borgere. Hvis en sådan situation skulle opstå, vil der såmænd nok være folk, vil der nok være en dommer Junior eller Senior, der i den situation vil gå værnemagtens ærinde. Jeg tror ikke på, at man i en fredelig situation skal lovgive for en ekstrem og ufredelig situation, og jeg tror fremfor alt ikke på, at vi bør acceptere, at der kommer en situation - som ingen af os ønsker - hvor det er helt sikkert, at det folketing, der sidder, vil være nødsaget til at indføre strafferegler af denne art og da skal gøre det med tilbagevirkende kraft.

Det må, som fru Kirsten Jacobsen sagde, være umoralsk, at de, der begår handlinger, gør det i uvidenhed om de følger fra retssamfundets side, som vil være uundgåelige.

Jeg vil derfor varmt støtte, at forslaget bliver sendt tilbage til fornyet udvalgsbehandling.

Langsted (CD):

Der har været talt meget om generationsspørgsmålet i forbindelse med denne debat, og det er meget sundt at mærke, at forskellen: ja eller nej til dette lovforslag, går på tværs af generationerne.

Nu må jeg bekende, at jeg hører til den generation, som har oplevet den 9. april og for den sags skyld også den 10. april, hvor for nogle af os modstanden begyndte. Jeg oplevede selvfølgelig også den 5. maj, og jeg oplevede, hvilken form for lynchstemning der eksisterede blandt mine kammerater dengang, og hvilken form for lynchstemning der ikke eksisterede. Det var, som hr. Knud Damgaard sagde, måske de løfter om en følgerlovgivning, der skulle komme, der var baggrund for, at man ikke fik denne lynchstemning ført videre, som mange ønskede det. Men jeg ved, at mange af mine kammerater dengang blev dybt skuffet over, hvad der skete bagefter, og det gjorde vi på baggrund af, hvad vi havde oplevet i de år og måneder, der gik forud for den 5. maj.

Det er på den baggrund, jeg vil stemme ja til dette lovforslag.

Nathalie Lind (V):

Jeg hører til den gruppe i venstre, som vil stemme for dette lovforslag.

Baggrunden for min holdning er, at det for mig drejer sig om, som det står i bemærkningerne, det helt principielle, om dødsstraffen skal eksistere i dansk lovgivning, og det mener jeg ikke den skal. Jeg har før, når vi har behandlet disse ting, givet udtryk for mine synspunkter og sagt, at vi efter min opfattelse her står ved lovgivningsmagtens yderste grænser; vi har ikke lov til efter min vurdering at træffe beslutning om at tage et andet menneskes liv.

Men når jeg tager ordet her i dag, er det, fordi jeg synes, der er kommet noget frem i debatten, som måske giver den en lidt forkert drejning, eller som kan misforstås. Det var et

[Nathalie Lind]

indlæg fra fru Kirsten Jacobsen, og hr. Camre berørte det også. Man talte om at lovgive med tilbagevirkende kraft, i den forstand at den tilbagevirkende kraft også skulle omfatte, at man pludselig kriminaliserede handlinger – altså gjorde disse strafbare – som ikke havde været det før. Man har helt misforstået problematikken, hvis man tror, det forholder sig på den måde, og sådan udtalte fru Kirsten Jacobsen sig - hr. Camre har måske ikke haft den opfattelse - men det blev sagt, at man skulle sige til folk: det, I har foretaget jer, var ikke strafbart, men nu gør vi det strafbart. Det har ikke et øjeblik været i mine og ganske givet heller ikke i forslagsstillernes tanker, at man ikke skulle anvende den alvorligste reaktion, den alvorligste sanktion, over for de mennesker, der havde forset sig. Det tilbagevirkende ligger alene i dette, om man skal idømme fængselsstraf eller dødsstraf, men handlingens strafbarhed har hele tiden været til stede, og det var jo også noget af det, der indgik i argumentationen, da man vedtog loven i 1950'erne.

Erlendsson (FP):

Der har i den senere tid været en del tale om, hvad man kan tillade sig at sige fra folketingets talerstol. Jeg har aldrig nogen sinde i de godt og vel fire år, jeg nu har været herinde, hørt magen til en uanstændig udtalelse med hentydning til en nu afdød person som den, hr. Camre kom med. Jeg håber heller aldrig nogen sinde jeg skal høre magen; og ingen skal i hvert fald slippe godt fra det, hvis jeg sidder på formandssædet.

Glensgård (FP):

Hr. Erlendsson har ganske kort omtalt en udtalelse af hr. Camre. Den er den groveste sjofelhed, der i de 4½ år – (*Afbrydelse af arbejdsministeren* [Auken]) – det kan godt ske, arbejdsministeren vil protestere, men så må det blive heroppefra – det er den groveste sjofelhed, der i de 4½ år, jeg har været i folketinget, nogen sinde er blevet fremsat fra denne talerstol. Et andet medlem er blevet frataget ordet for at sige løgnagtig. Hr. Camre burde idømmes en påmindelse fra formanden for dette folketing. Det er muligt, at det skal ske bag lukkede døre i gruppeværelse 1, men en grov sjofelhed fra hr. Camre bør under alle omstændigheder påtales kraftigt fra

folketingets formand. Det er muligt, det sker i et lukket gruppemøde, men hr. Camre skal ikke have lov til at slippe godt fra det. Jeg håber, at folketingets formand vil tage disse ord til efterretning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg tror, vi må henstille, at talerne holder sig til parlamentariske vendinger og afdæmper deres udtryk.

Niels Helveg Petersen (RV):

Det afgørende i denne sag er, at folketinget med en vedtagelse af dette lovforslag principielt slår fast, at dødsstraf ikke har en plads i dansk lovgivning. Det vil i dag og i fremtiden over for alle mulige tænkelige situationer være det bedste bolværk imod oppiskede stemninger og overilede handlinger. Det er netop i de oppiskede stemninger, hvor der er fristelser for overilede handlinger, at man har behov for et klart grundlag i lovgivningen, der fastslår, at dødsstraf hører ikke hjemme i dansk lovgivning.

Så vil jeg gerne for min part sige – selv om jeg måske var betænkelig ved, at hr. Glensgård skulle føre forsvaret – at jeg er ked af det udfald, der kom fra hr. Camres side mod hr. Jørgen Junior, og som jeg fandt var aldeles unfair og urimeligt. Jeg mener ikke, det er passende at insinuere, at noget medlem i denne sal ville stille sig i en besættelsesmagts tjeneste, hvis situationen skulle opstå.

Johan Nielsen (S):

Da man i Norge efter befrielsen diskuterede problemet dødsstraf, afæskede man den kendte og meget respekterede biskop Eivind Berggrav en udtalelse. Han sagde, at som kristen måtte han gå imod dødsstraf, for intet menneske havde ret til at tage et andet menneskes liv; som kristen var livet ham helligt. Han sagde videre, at samfundet heller ikke havde ret til at tage et liv, for samfundet var ikke i stand til at frembringe livet. Når samfundet ikke var i stand til at frembringe livet, havde samfundet heller ikke nogen ret til at tage livet.

Jeg hørte også en højtstående dansk politiofficer sige, at han var imod – det var efter befrielsen – dødsstraf, fordi han ikke kunne få sig selv til at slå et andet menneske ihjel,

[Johan Nielsen]

og derfor kunne han ikke give nogen af sine folk ordre til at slå nogen anden ihjel.

For mig er livet absolut helligt set fra et kristent synspunkt – det er muligt, at andre kristne ser anderledes på det, men for mig er det absolut helligt – og jeg kunne aldrig nogen sinde slå et andet menneske ihjel, så derfor vil jeg stemme for lovforslaget om dødsstraffens ophævelse.

Kirsten Jacobsen (FP):

Jeg tror, fru Nathalie Lind har misforstået, hvad jeg sagde, eller også har jeg måske udtrykt mig lidt uklart. Jeg er helt klar over, at der med »tilbagevirkende kraft« ikke menes, at man vil kriminalisere noget, som ikke tidligere var kriminelt. Men jeg synes, det er en stor despekt for menneskelivet, som netop tilhængerne giver udtryk for at vi andre har, når fru Nathalie Lind i den næste sætning kan sige, at det, som sker med tilbagevirkende kraft, kun er en afgørelse af, hvorvidt den kriminelle handling skal medføre fængselsstraf eller dødsstraf. For mig er det hele sagen, hele essensen. Hvordan er noget menneske i folketinget i stand til at sige, at det er hele forskellen? Jeg synes, det er en stor, stor despekt for menneskeliv, og det gør, at jeg måske har sværere ved at forstå fru Nathalie Linds synspunkter om at ville ophæve dødsstraffen i den militære straffelov, når fru Nathalie Lind samtidig kan sige, at det eneste, man vil lovgive om med tilbagevirkende kraft, er, hvorvidt mennesket skal leve eller dø.

Ole Olsen (SF):

Den væsentligste del af debatten her i dag har jo drejet sig om, hvorvidt vi skal bevare dødsstraffen i loven nu, eller om man efter en eventuel ny besættelse skulle indføre den med tilbagevirkende kraft. Jeg tilhører den generation, som var ung efter besættelsen uden at have valgret. Dengang var jeg for at indføre dødsstraf med tilbagevirkende kraft. Når jeg i dag tænker tilbage på mine egne holdninger dengang, må jeg erkende, at jeg ikke har de samme meninger i dag. Jeg mener i dag, at jeg tog fejl. Det synes jeg ikke man skal være bange for at sige.

Min holdning til dette er altså en principiel afstandtagen fra dødsstraf uanset besættel-

se eller ej. Jeg mener, at andre midler er fuldt ud tilstrækkelige under et retsopgør.

Jeg har naturligvis stor respekt for dem, som har haft en anden mening end jeg, hvad enten det nu er i den ene eller den anden retning. Den eneste, jeg ikke har respekt for her i dag, er hr. Camre. Jeg synes, hr. Camre skulle have holdt sig langt væk fra denne talerstol. Jeg fatter ikke, at hr. Camre vil gå herop og komme med den slags overgreb på nu afdøde personer – ja, det havde såmænd været ligegyldigt, om de havde været levende. Jeg håber, at den socialdemokratiske gruppe vil irettesætte hr. Camre særdeles alvorligt, når vi andre ikke hører på det.

Knud Damgaard (S):

Jeg håber, at jeg misforstod hr. Langsted, for det, der blev sagt, kunne jo forstås derhen, at når hr. Langsted ville stemme for dette lovforslag, var det, fordi han foretrak folkelychning, fordi man var skuffet over det, der skete bagefter. Jeg håber, jeg har misforstået det, men så bør det i hvert fald rettes.

Hr. Jørgen Junior sagde, at jeg undervurderede modstandsbevægelsen, når jeg fandt, at dette var nødvendigt. Jeg tror ikke, at jeg undervurderer modstandsbevægelsen, for jeg ved, at havde det ikke været muligt at få dette tilsagn om en lovgivning med tilbagevirkende kraft, var der blevet henrettet hundreder af uskyldige mennesker, som ingen domstole overhovedet ville have dømt, ikke direkte af modstandsfolk, men af en folkestemning, der havde denne karakter.

Jeg skal også på egne vegne beklage, at der er kommet udtalelser, som jeg synes har været for stærke, som ligesom har overskredet den moralkodeks, der må gælde her i salen. Jeg synes, det er særdeles beklageligt vedrørende en sag som denne.

Jeg ville godt svare både hr. Jørgen Junior og hr. Tastesen med at citere, hvad der blev sagt her den 29. maj 1974 (Folketingstidende 1973–74, 2. samling, sp. 7130):

»Det drejer sig ikke om at fortsætte krigen, efter at krigen er afsluttet. Det drejer sig om at have et sådant retsgrundlag, at krigens afsluttende fase bliver mindre blodig, end den ellers ville være blevet.«

Det blev sagt af hr. Poul Dam på det tidspunkt.

[Knud Damgaard]

Alle de ædle bestræbelser for at mindske umenneskelighed, fjerne dødsstraf fra det fredelige samfund er vi jo alle enige om. Dette er nødværge, et spørgsmål om at forhindre mere blod, end man ellers ville se flyde.

Jørgen Junior (FP):

Jeg synes, hr. Knud Damgaard med sit sidste indlæg egentlig stiller problematikken ganske interessant op. Han undervurderer ikke den danske befolkning. Efter min mening nedvurderer han den danske befolkning ved at sige, at den ville lade i hundredvis af mennesker blive dræbt og klynget op ved noget, der ikke var lovhjæmmel for, med andre ord som følge af en lynchstemning. Det er en nedvurdering af den danske befolkning, for den danske befolkning er naturligvis en lovlydig befolkning, der retter sig efter gældende love. Der er ikke nogen som helst grund til, at vi skal legalisere noget som helst andet.

I øvrigt takker jeg for de bemærkninger, forskellige er kommet med heroppefra.

Langsted (CD):

Jeg skal bare have lejlighed til at korrigere hr. Knud Damgaard. Jeg har ikke talt for nogen form for lynchstemning, det var ikke intentionen med, hvad jeg sagde. Noget andet er, at man kan sige, at lynchstemningen opstår, hvis den skal opstå, uanset om man har dødsstraf eller ikke dødsstraf, militært eller civil.

Tastesen (S):

Det principielle i debatten er spørgsmålet om det betænkelige i at have en lovgivning med tilbagevirkende kraft. Dertil må jeg sige, at det er mindst lige så betænkeligt at have en lovgivning om en hypotetisk situation, som ingen kender med nogenlunde sikkerhed. Det eneste, vi ved, er, at hvis der kommer en krig og derefter et retsopgør, så vil det altid være sejrherreerne, der bestemmer, altid være dem, der vil få ret, og efter dette princip vil et retsopgør blive ført.

Ud over det rent principielle: ja eller nej til dødsstraf, er der i denne sag også et spørgsmål om at anvende sin fornuft. Erfaringen, fornuften, fra retsopgøret 1945-50 siger, at det var dem, der i første led udførte

de rå handlinger, som fik straffen, 46 personer, som fik dødsdommene eksekveret, mens der blev givet en anden behandling til dem, der sad bagved, dem, som førte an bag skrivebordene. F. eks. fik en vis høj tysk person – som rejste hjem i 1951 – efter at have været dødsdømt ved byretten senere ændret sin dom til livsvarigt fængsel, og han blev senere benådet. Det viser sig altså, at der selv for dem, der begår disse frygtelige handlinger, er forskel på den behandling, der bliver givet dem. Det giver i hvert fald mig anledning til at sige, at selv når man anvender fornuften i vurderingerne af disse ting ud over det rent principielle vedrørende ja eller nej til dødsstraffen, bør vi ændre disse love på de punkter, hvor der endnu findes dødsstraf.

Justitsministeren (Erling Jensen):

Jeg tror ikke, jeg kan sige noget, der udvider beslutningsgrundlaget. Jeg tror ganske ærligt ikke, der kan siges ret meget mere om denne sag, der udvider det beslutningsgrundlag, dette folketing har.

De fleste af os – også jeg – har haft lejlighed til at tage stilling til dette spørgsmål gennem en afstemning i dette ting på et tidligere tidspunkt. Vi har nu i kraft af dette lovforslags behandling haft lejlighed til på ny at granske vor samvittighed. Jeg synes, jeg kan høre på de indlæg, der har været, og jeg ved fra mange samtaler, jeg har haft med kammerater i dette ting, der har både den ene og den anden opfattelse, at alle betragter dette som et dybt alvorligt samvittighedsspørgsmål. Derfor forekommer det mig, at det virkelig væsentlige nu er, at vi træffer den endelige beslutning på en så værdig måde, at vi alene derigennem har understreget betydningen af beslutningen.

Kaj Hansen (DKP):

Det spørgsmål, vi skal tage stilling til, er i al sin enkelhed, om man er for eller imod dødsstraf uanset omstændighederne. Det tjener ikke noget formål at opstille en lang række hypotetiske situationer, som ingen kender i dag.

Så finder jeg anledning til at sige, at der er ingen enkelte medlemmer i denne sal, der tegner modstandsbevægelsen eller alene kan give udtryk for, hvordan modstandsbevægelsen ser på disse ting, for også her i mod-

[Kaj Hansen]

standsbevægelsen er der forskellige opfattelser af dette spørgsmål.

Men dødsstraf kan jo bruges til mange ting. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det parti, jeg tilhører, Danmarks kommunistiske parti, blev gjort illegalt fra denne folketingsal. Vi måtte arbejde og leve illegalt. Vi havde i den danske lovgivning dengang ikke adgang til dødsstraf. Havde vi haft det, kunne mange af mine kammerater og andre ved en dansk domstol være blevet idømt dødsstraf. Nu måtte man overlade dette beskidte arbejde til den tyske krigsret. Derfor skal man være meget forsigtig og være klar over, at dødsstraf kan bruges på mere end én måde.

Jeg vil også gerne sige, at det er urigtigt, som nogle har sagt, at der var en lynchstemning lige efter krigen. Jeg arbejdede selv i de år og ved, at modstandsbevægelsen var uhyre disciplineret, og at det var det program, som Frihedsrådet lagde frem for retsopgøret, som vandt tilslutning i modstandsbevægelsen. Der blev sagt, at hvis det blev gennemført, blev der ikke nogen de lange knives nat. Modstandsbevægelsen var fantastisk disciplineret i denne situation den 5. maj og den følgende tid, og derfor skal man også være klar over, at det ikke er noget argument for dem, der ønsker dødsstraf indført, at køre modstandsbevægelsen op i denne forbindelse.

Så må enhver i øvrigt tage sin beslutning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets §§ 1-3 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Forslaget gik herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Udligningsskat m. v.).

(Lovforslag nr. L 179. Fremsat 26/1 78. Første behandling 7/2 78. Betænkning 5/4 78).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 2, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 3 om indsættelse af en ny paragraf, § 2 og ændringsforslag nr. 1 angående titlen

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af arveloven [af Jens Møller (KrF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 207. Fremsat 2/3 78).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Erling Jensen):

Regeringen er meget positivt indstillet over for at iværksætte en udvikling, der over en årrække vil indebære en udvidelse af de periodiske syn, således at ordningen kommer til at omfatte alle biler. (*Munterhed*).

Jeg beklager, jeg forstår, det er et andet lovforslag, der er til behandling nu. På den anden side må jeg sige, at jeg er glædeligt overrasket over, hvor mange der i virkelighe-